

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ПРОБЛЕМИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
15 листопада 2019 року**

Харків
«Право»
2019

Редакційна колегія:

А. П. Гетьман – д. ю. н., професор, заслужений діяч науки та техніки України, академік НАПрН України, проректор з наукової роботи НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

В. О. Лозовой – д. філос. н., професор, завідувач кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

Ю. А. Меліхова – к. ю. н., доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

О. В. Прудникова – д. філос. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

Л. М. Сідак – к. філос. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого, секретар редколегії;

О. А. Шумейко – к. філол. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві :
П78 матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 15 листоп. 2019 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2019. – 404 с.

ISBN 978-966-937-825-5

Збірник містить наукові статті та тези наукових доповідей з питань філософської антропології та філософії культури, соціальної філософії, філософії права, психології, педагогіки, культурології, мистецтвознавства та актуальних проблем освіти і виховання в сучасних умовах соціокультурного розвитку.

Для викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти.

УДК 13:130.1(130.2)+340+37.04+8

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2019

© Оформлення. Видавництво «Право»,
2019

ISBN 978-966-937-825-5

Тематичний напрям 3
**ПРОБЛЕМИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
В РЕЛІГІЙНІЙ АНТРОПОЛОГІЇ**

*Н. Д. Ковальчук,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії
Київського університету
імені Бориса Грінченка*

**ПРОБЛЕМА ДРУГОГО НАРОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ
В КОНТЕКСТІ БІБЛІЙНОЇ КОНЦЕПЦІЇ
Г. СКОВОРОДИ**

Відзначаючи «символічний характер» всього світу, Сковорода вважає, що його існування передусім пов'язано з людиною. Відомо, що антропологія та етика, чи, коротше кажучи, людина, стоїть у центрі уваги філософа. Метафізичні теорії є значною мірою лише шляхи, що ведуть вирішення проблеми людини.

Розробляючи концепцію духовного переображення людини, Г. Сковорода, з одного боку, розвиває свої ідеї в напрямі, суголосному німецькій містиці (М. Еккарт, Я. Бьоме), а з іншого, спирається на досвід осмислення цієї проблеми українськими книжниками кінця XVI – початку XVII ст. (зокрема Іваном Вишенським, діячами братств та острозького культурно-освітнього центру). Вони вважали, що переображення застарілої («ветхої») людини на нову можливе лише за умов подолання в процесі самопізнання своєї земної форми, входження у внутрішній контакт з вищою істотою, під час якого осяяна небесним світлим розумом людина усвідомлює свою справжню, божественну сутність і проникає у повчальне слово Біблії, наслідком чого є здобуття людиною стану обоження.

Дмитро Чижевський, розглядаючи науку Г. Сковороди про внутрішню людину, відокремлює чотири ступені її пізнання: перший ступінь є підготовчим і полягає в усвідомленні того, що є внутрішня людина, другий ступінь – спроба пізнання в собі внутрішньої людини, третій ступінь – це боротьба внутрішньої людини, четвертий ступінь – розквіт внутрішньої людини, яка набуває божественних атрибутів [1, с. 104–107].

Першим народженням людини філософ вважає її фізичне, тілесне переродження як «тварі». Але створення людини є її духовне народження.

Які ж шляхи ведуть до другого народження людини – «духовного народження»? Передусім, наголошує Г. Сковорода, людська істота подвійна, вона складається із «зовнішності» тіла та з поверхні душі та із захованої в тілі й під душею «правдивої», «внутрішньої», «дійсної» людини.

Це думка проходить лейтмотивом через усю творчість філософа – від його ранніх поетичних творів і листів до твору «Діалог. Назва його – потоп зміїний», у якому він викладає казку про «внутрішню людину».

Перший засновок для звільнення внутрішньої людини та її преображення в істинну людину, дійсну людину пов'язаний з пізнанням, що внутрішня людина взагалі існує. «Є тіло земляне, а є духовне, сокровене, таємне, вічне [2, с. 171]». Дійсна людина, за Г. Сковородою, завжди «таємниця». Тому пізнання дійсної внутрішньої людини пов'язано з відкриттям її таємниць, для того щоб відбулося об'єднання з внутрішньою, дійсною правдивою людиною. «Ти справжня людина в істинній плоті. Але ми не знаємо такої людини, а кого знаємо, ті всі вмирають.

...З цього видно, що ми ніколи не бачили істинної людини, а кого знаємо, у тих руки, й ноги, і все тіло у порох перетворюється [3, с. 185]».

Тому пізнання дійсної внутрішньої людини пов'язано з відкриттям її таємниць, для того щоб відбулося об'єднання з внутрішньою, дійсною людиною. «Оцю ото людину, коли хто зрозумів, той і залюбився і сам взаємно любим став і єдиний із ним є, так як той, що пристав до болота і сам є землею і в землю повертається. А той, що пізнав нетлінну та істинну людину, не вмирає, і смерть над ним не володіє, але зі своїм паном вірний слуга вічно царює, роздягшись, як із постарілої ризи, із земної плоті, надягнувши нову, відповідну до її плоті плоть, і не засне, але змінюється, прийнявши замість земних рук нетлінні, замість скотських вух, очей, язика та інших усіх частин істинні, сокровенні в Бозі [4, с. 186]». Внутрішня людина, на думку Г. Сковороди, цілком відмінна від зовнішньої, бо вона існує і утворюється в іншому світі, світі, який протилежний дійсності, забезпечуючи тільки ілюзорне існування людини. Ілюзорний характер буття зовнішньої людини малює філософ: «очі, вуха, ніздрі має, рухається й пишається, наче мавпа; жартує і багато говорить, як римська Цитерія; відчуває як кумир; мудрує, як ідол; намацує, як підземний кріт; обмацує, як безокий; гордиться, як безумний; міняється, як

місяць; непокоїться, як сатана; павучиться, як павутиння; голодний, як пес; жадібний, як водяна хвороба; лукавий, як змії; ласкавий, як крокодил; постійний, як море; вірний, як вітер; надійний, як лід; розсипчатий, як порох; зникає, як сон... [5, с. 46]”.

Через боротьбу внутрішньої людини із зовнішньою, в разі перемоги першої, відбувається «друге народження» людини, власне її утворення. Дійсна людина визначається атрибутами Бога: вона «створена за Богом у правді й преподобії істини [6, с. 202], Досліджуючі далі зв'язки дійсної людини з Богом, філософ робить наголос на тому, що дійсна людина є Христос, або: «1000 в одній людині, що стоїть перед Господом, а один Божий чоловік у тисячі наших.

...Не тисячі, а всі наші, всіх віків люди, в одній Господній людині так знаходяться, як незліченний всіх наших світів хор ховається у Божому світі і в раї першородного отого світу.

...Зрозумій єдине яблучне зерно, і досить тобі.

Якщо хтось хоч трішки натхнений Божим духом, той може швидко повірити, що в єдиному Господньому чоловікові всі наші земні вміщаються [7, с. 312–313]”.

Продовжуючи ці думки далі, філософ відношення людини до божественного буття символізує в кількох образах. Усі символи мають безліч повторів у Біблії, містичній, емблематичній літературі, але вони досить цікаво характеризують відношення між Богом і людиною: людина є посуд, що його можна наповнити, божественне буття людини скриня, де заховано святі образи (цьому присвячено цілий діалог в «Іконі Алкавіадській»; порівняння людини з «одягом» Бога: «ти (людина. – Н. К.) – риза, а він (Бог. – Н. К.) – тіло [8, с. 159]”.

До символіки, яка характеризує відношення людини і Бога, наближається твердження про «приятелювання з Богом». Образи «приятелювання» зустрічаємо у Г. Сковороди скрізь.

Тяга приятелювання з Богом, або образ душі, як нареченої Божої, традиційно пов'язана з символікою «Пісні пісень» і у філософа символізується в еротичних образах, що їх зустрічаємо в нього безліч, найбільше в його пізніх творах. Душа і має бути – мати, наречена, дружина Божа. Друге народження людини, духовне, пов'язане з тим, що людина повинна відвернутися від свого «солоного боввана». «Якщо ти, мій друже, народжений з вишнього і ти особливий сутністю, то здрастуй ти, дочко Лотова! Радій, наречена ненаречена! [9, с. 54]”.

Це еротична символіка у Г. Сковороди не має тенденції перейти в науку про ступені

злиття душі з Богом. Образи, що йдуть у цьому напрямі, підкреслюють «близьке», «довірене» ставлення до Бога, без якого неможливе духовне народження людини та її духовне зростання і самовдосконалення. Таким чином, духовні народини пов'язані зі звільненням людини від своєї зовнішності, коли вона стає рівна своєму батькові Богові. Ця думка про обожнення є висновком з цілої системи думок філософа.

Список використаних джерел:

1. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди. – Варшава, 1934.
2. Сковорода Г. С. Наркис. Розмова про те: пізнай себе. Сковорода Г. С. Твори : У 2 Т. – К.: Обереги, 1994. – Т.1. – С.150–195.
3. Там само.
4. Там само.
5. Сковорода Г. С. Книжечка про читання Святого письма, названа жінка Лотова. Сковорода Г. С. Твори : У 2 Т. – К.: Обереги, 1994. – Т.2 – С.34–60.
6. Сковорода Г. С. Симфонія, названа книга Асхань, про пізнання самого себе. Сковорода Г. С. Твори : У 2 Т. – К.: Обереги, 1994. – Т.1 – С.196–262.
7. Сковорода Г. С. Діалог або розмова про давній світ Сковорода Г. С. Твори : У 2 Т. – К.: Обереги, 1994. – Т.1 – С.308–324.
8. Сковорода Г. С. Наркис. Розмова про те: пізнай себе. Сковорода Г. С. Твори : У 2 Т. – К.: Обереги, 1994. – Т.1. – С.150–195.
9. Сковорода Г. С. Книжечка про читання Святого письма, названа жінка Лотова. Сковорода Г. С. Твори : У 2 Т. – К.: Обереги, 1994. – Т.2 – С.34–60.

*Г. Д. Панков,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії
и політології Харківської
державної академії культури*

ИСПЫТАНИЕ КАК ДУХОВНАЯ ПРАКТИКА САМОРЕАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ В ХРИСТИАНСКОМ ДИСКУРСЕ

Формулировка предложенной темы означает определение смысла испытания не только в христианском, но также в персоналистическом

Радутний О. Е.	АНТИКРИХКІСТЬ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ПРОТИ ЧОРНОГО ЛЕБЕДЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЦИФРОВОЇ ЛЮДИНИ	129
Колесников М. П.	АНТРОПОЛОГЕМА ПОСТМОДЕРНА НА РУБЕЖЕ XX–XXI ВЕКОВ	134
Сідак Л. М.	ПОДОЛАННЯ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ: ПРОЕКЦІЯ ВІД ГУМАНІЗМУ ДО ПОСТГУМАНІЗМУ	138
Маслак Н. В.	ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЮСТИЦІЇ: ЗАГРОЗА ЧИ ПОРЯТУНОК ДЛЯ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ПРАВНИКА	146
Григорович Е. Н.	ЭПОХА ПОСТМОДЕРНА И ДУХОВНО-НРАВСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ЛИЧНОСТИ	150
Дишкант Т. Н.	ПРОБЛЕМА САМОРАЗВИТИЯ В СОВРЕМЕННЫХ РЕАЛИЯХ КУЛЬТУРЫ ПОСТМОДЕРНИЗМА	154
Меліхова Ю. А.	КОГНІТИВНИЙ ДИСОНАНС У СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ: ФАКТОР САМОРУЙНАЦІЇ ЧИ САМОРОЗВИТКУ?	156
Понеділок А. І., Понеділок Б. А.	ПРОЯВИ САМОРУЙНАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУБКУЛЬТУРІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ	159
Литвиненко Т. А.	ЛЮДИНА І СУСПІЛЬСТВО ПОСТМОДЕРНУ	163
Єрахторіна О. М., Богданець Е. М.	ОСОБИСТІТЬ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНУ	166
Мех Ю. В.	ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА БЕЗПЕКУ	170

Тематичний напрям 3

ПРОБЛЕМИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В РЕЛІГІЙНІЙ АНТРОПОЛОГІЇ

Ковальчук Н. Д.	ПРОБЛЕМА ДРУГОГО НАРОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ В БІБЛІЙНІЙ КОНЦЕПЦІЇ Г. СКОВОРОДИ	174
------------------------	--	-----

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
15 листопада 2019 року**

Видається в авторській редакції

Технічний редактор *А. Т. Гринченко*

Підписано до друку з оригінал-макета 13.11.2019.
Формат 60×84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 22,15. Ум. друк. арк. 23,48. Вид. № 2334.
Тираж 110 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Дуюнова Т. В.
Тел. (057) 717-28-80